

MARIBORSKI

Cena 1 Din

VEČERNIK**„JUTRA“**

Uredništvo in uprava: Maribor, Gosposka ul. 11 / Telefon uredništva 2440, uprave 2455
Izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 18. uri / Velja mesečno prejemnik
v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom 12 Din / Oglasi po ceniku / Oglase
sprejema tudi oglasni oddelček „Jutra“ v Ljubljani / Poštni čekovni račun št. 11.400

Reševanje jugoslovanskega vprašanja

OB DVAJSETLETNICI PRVE BALKANSKE VOJNE.

Jugoslovansko vprašanje, ki je do konca svetovne vojne vznemirjalo bivo dvojno monarhijo Habsburžanov in ostalo Evropo, se je porodilo prav za prav že za časa prvega ilirskega gibanja v »pomladu narodov«, politično aktualnost si je pa pridobilo šele dosti pozneje. V oni obliki, ki je zahtevala radikalne rešitve, se je pojavilo komaj za časa odstranitve avstrijskega orientiranih Obrenovićev s srbskega prestola in s kronanjem kralja Petra Karadjordjevića. Ta dogodek, ki je zbral v tedaj malem Beogradu, malem glavnem mestu male Srbije zastopnike vseh Južnih Slovanov, razen Bolgarov, je ustvaril prve močne temelje jugoslovanskemu političnemu gibanju, ki je zajelo Srbe, Hrvate in Slovence, pravoslavne, muslimane in katoličane. Od tedaj se je to gibanje stalno krepilo in dobilo l. 1908., za časa bosenske aneksijske krize, novega ognja. Vojna nevarnost, ki je tedaj nastala med Avstrijo in Srbijo, je našla že povsod jugoslovansko orientirane ljudi, zlasti mladino. Teren za končni obračun z Nemci in Madžari pa tedaj še ni bil oripravljen — na vrsti so bili prej Turki.

Do 1. 1912. je bila Turčija še močna evropska sila, in balkanske države Srbija, Črna gora, Bolgarija in Grčija so bile še zelo odvisne od nje, zlasti zaradi svoje razdvojenosti in neenotne zunanje politične orientacije. V takem položaju bi bile ostale morda še dolgo, da se ni v jeseni 1. 1912. osnoval balkanski blok, ki je na svojo roko skupno napovedal Turčiji vojno in te dni pred dvanajstim leti s svojimi četami prekoračil njene tedanje evropske meje. Vojna napoved Srbije, Črne gore, Bolgarije in Grčije Turčiji je bil tedaj velik dogodek, ki je pretresel ves svet, prav posebno pa še Južne Slovane v Avstriji, Srbe, Hrvate in Slovence, Topovi zaveznikov, ki so zagrneli na Balkanu, so mogočno odjeknili tudi na Slovenskem. Naši listi so večinoma brez izjeme pokazali, da simpatizirajo z balkanskimi Slovani, zlasti s Srbi, mladina je pa bila že odločno jugoslovansko orientirana. Iz avstrijskih dežel so hiteli v prvo balkansko vojno tudi prvi srbski, hrvaški in slovenski prostovoljci. In značilno je, da je dal prvega in dolgo ednega slovenskega prostovoljca v srbski vojski prav naš taktično močno potujoči Maribor. Bil je to sedanjí dimnikarski mojster Ljudevit Pucelj, ki je poln junaškega navdušenja stopil med srbske četnike in se bil potem na njihovi strani vse do popolnega osvobojenja 1. 1918.

Bivša Braunova vlada in komunisti

LIPSKO, 12. oktobra. Predvčerajšnjim se je pred vrhovnim državnim sodiščem pod predsedstvom dr. Bumkeja pričela razprava o tožbi bivše pruske vlade proti Papenu zaradi razpusta pruskega deželnega zbora in razglasitve komisariata na Pruskem. Zastopnik državne vlade, ministrski ravnatelj dr. Gottheimer je na sodišču izjavil, da so se vodila med komunisti in bivšo prusko vlado tajna pogajanja in da je nameravala Braunova vlada vsjo oblast v Nemčiji izročiti komunistom. Dalje trdi govornik, da se je treba zahvaliti samo energični in nagli akciji von Papanu, da ni prišlo do državljanske vojne. Dr. Gottheimer je izjavil, da more, če sodišče želi, svojo trditev dokazati tudi z dokumenti.

Prav tako so bila na strani balkanskih zaveznikov tudi srca vseh ostalih Slovanov, Francozov in večine ostalega sveta; na strani Turkov so bili samo vsi Nemci, Madžari in deloma Italijani. Izgledalo je celo, da se bo trozveza (Nemčija-Avstrija-Italija) vmešala v balkanski spor na strani Turkov, in da tega ni storila, je bila samo zasluga trojnega sporazuma (Rusije-Francije-Anglije), ker bi bila sicer že takrat nastala svetovna vojna. Prijatelji Turkov, zlasti avstrijski Nemci, so tiste dni ob izbruhu prve balkanske vojne sramotili balkanske zaveznike, v prvi vrsti Srbe in Črno gorce ustmeno in v pismeno in jim prorokovali poraz; toda sijajna srbska zmaga pri Kumanovem 11. in 12. oktobra jim je na mah zaprla sapo. Ta zmaga je postala mejnik v novejši balkanski zgodovini, kajti odločila je sploh vso prvo balkansko vojno. Tega poraza Turki niso več mogli popraviti. Srbska vojska se je kakor hudournik razširila po Južni Srbiji in se kmalu potem združila z grško, ki je napredovala iz Soluna (katerega je zasedla brez boja) proti severu. Na zahodu se je branil samo še Skadar s Tarabošem, katerega so oblegali junaški Črnogorci. Srbska pomoč je zrušila kešneje tudi ta odpor, kakor odpor Jedrenja napram Bolgarom.

Samo kdor je preživel na Slovenskem tiste usodne dni pred 20 leti in je v svojem mladeniškem ognju sutil njihov pomen za bodoči zgodovinski razvoj jugoslovanskega vprašanja, ve kako silno so upivali na okrepitev in razširjenje jugoslovanske misli. Bili so zadnja priprava za generalni naskok na Avstrijo, ki se je pričel leta 1914. in se končal 1. 1918. z njenim porazom, razdelitvijo in ustanovitvijo sedanje kraljevine Jugoslavije. Brez prve balkanske vojne pred dvajsetimi leti in brez heroične srbske zmage pri Kumanovem prav gotovo ne bi bilo naše sedanje državne samostojnosti! Prva je morala pasti Turčija, šele potem je mogla priti na vrsto Avstrija.

Dvajsetletnica teh dogodkov, ki jo te dni slavimo, je zato prav tako pomembna, kakor bo dvajsetletnica svetovne vojne in potem razpada Habsburške monarhije. Tedaj se je začelo jugoslovansko vprašanje prvič reševati z orožjem v roki, in reševalo se je potem dolgih šest let skoraj neprenehoma. A rešilo se je tako, kakor so želeli najboljši naši možje, ki jim silna vera v zmago ni nikdar opešala in ki verujejo tudi še danes v srečno rešitev vseh tistih vprašanj, ki nam še zapirajo pot do močne in svetle bodočnosti.

ZASEDANJE NARodne SKUPŠČINE.

BEOGRAD, 12. oktobra. Pričetek 53. redne seje narodne skupščine bo v soboto, dne 15. t. m. ob 10. dopoldne z dnevnim redom; Določitev dnevnega reda prihodnje seje.

NOVA VSTAJA V ABESINIJL.

LONDON, 12. oktobra. Po časopisnih vesteh je tukajšnje abesinsko poslaništvo prejelo iz Adis Abebe poročila, da je Ras Hailua, ki je bil nedavno zaradi veleizdaje obsojen na smrt in nato od kralja pomiloščen, dvignil vstajo proti vladi in osvojil nekdanjo prestolnico svojega očeta. Proti njemu je bilo poslano vojaštvo.

LETALSKA NESREČA NA POLJSKEM
VARŠAVA, 12. oktobra. V bližini Bromberga je moralo neko majhno letalo prisilno pristati. Pri tem sta se pilot in potnik ubila.

Londonski sestanek

HERRIOTOVE PRIPRAVE ZA LONDON. — GLAVNE TOČKE NOVEGA PREDLOGA. — ITALIJANSKA GONJA PROTI HERRIOTU IN MACDONALDU. — PRITISK NA JUGOSLAVIJO.

PARIZ, dne 12. oktobra. Ministrski predsednik Herriot se zelo natančno pripravlja za svoje potovanje v London in bo na današnji seji vlade ponovno razpravjal o francoskem razorožitvenem načrtu, ki ga bo vzel s seboj in vsebuje v glavnem naslednje točke: 1. Splošni sporazum o razorožitvi. 2. Splošni konzultativni pakt. 3. Regionalni pakt, ki naj bi vseboval vprašanje obojestranskega podpiranja in kontrole. 4. Pakt, ki predvideva ustanovitev mednarodne vojaške sile in 5. Protokol o izvedbi principa enakopravnosti. Kar se tiče ustanovitve mednarodne vojaške sile, bi se najprej ustanovila mednarodna letalska skupina, ki bi jo sestavljala v glavnem težka bombarderska letala, katerih uporaba je sicer v pogodbenih državah prepovedana. Francija želi dobiti od Anglije in Združenih držav obširna varnostna jamstva. V tej smeri piše »Echo de Paris«, da morata dati Anglija in Amerika Franciji potrebne varnostne garancije, in sicer s pomočjo takega sistema, napram kateremu bi bili vsi narodi odgovorni za ohranitev mednarodnih pravic. Le v takem primeru bi bila Francija pripravljena znižati in razorožiti svojo armado. To bi bilo jedro francoskega razorožitvenega načrta.

PARIZ, 12. oktobra. »Matin« poroča iz angleških vladnih krogov, da je Mac Donald sklenil takoj po sestanku s Herriotom povabiti v London nem-

škega zunanjšega ministra, nakar bi imel še posebno konferenco tudi z italijanskim poslanikom Grandijem.

RIM, 12. oktobra. Sestanek Herriota z Mac Donaldom je povzročil v tukajšnjih političnih krogih veliko vznemirjenje. Fašistični tisk, ki je bil nekač časa miren, je začel zopet novo srdito gonjo proti Franciji, Herriotu in Mac Donaldu. Vsa gonja je pa v bistvu naperjena proti Angliji, očitač jo, da silno greši, če veruje v iskrenost francoske politike.

Poročevalci fašističnih listov poročajo iz Pariza, da je tudi francosko javno mnenje nezadovoljno s Herriotovim potovanjem v London, ker se boji, da je to le angleško-nemški manevr, ki naj bi omehčal Francijo, da bi priznala Nemčiji oboroževalno enakopravnost. Nadalje trdijo, da se v Londonu Herriota prav nič ne vesele, ker ima Bouncourlev razorožitveni načrt namen potegniti tudi Anglijo v zmedo kontinentalne politike. Francija hoče sedaj obnoviti ženevski protokol iz leta 1924., četudi le v etapah.

Fašistični tisk se obrača ob tej priliki tudi na zaveznike Francije, zlasti na Jugoslavijo, in jih svari, naj ji preveč ne zaupajo, ker jih hoče izrabiti samo za namene svoje hegemonije. Obenem pozivajo italijansko vlado, naj nikakor ne dovolj Jugoslaviji deviznih olajšav, da tako bolj uspešno pritisne na Beograd.

Seja madžarskega parlamenta

GÖMBÖSOV GOVOR O SEDANJI KRIZI, ZUNANJI POLITIKI IN NOTRANJNIM VPRAŠANJIM MADŽARSKE.

BUDIMPEŠTA, 12. oktobra. Včeraj dopoldne je bila prva seja madžarskega parlamenta pod novo vlado. Na seji je prvi spregovoril ministrski predsednik Gömbös, ki je v svojem govoru podal vladni program. V uvodu je izjavil, da je glavni vzrok svetovne gospodarske krize razredna borba, ki sta jo pričela vsak na svoji strani, kapital s svojo pohlepnostjo in pa delavstvo. Pozval je madžarske delavce, da opuste vsako razredno borbo, ker da bo vlada že sama uredila, da bodo delavci zadovoljni in da bodo na Madžarskem vsi razredi enakopravni. Drugi vzrok krize je pa po njegovem mnenju v mednarodni politiki medsebojnih carinskih in drugih ograd in je prepričan, da se bo mogla kriza rešiti le z gospodarsko Pan-evropo in revizijo vseh mirovnih pogodb.

Dalje je zahteval tudi za Madžarsko vojaško enakopravnost, ki naj se pa pokaže v razorožitvi madžarskih sosedov. S podonavskimi državami bi Madžarska rada živela v prijateljstvu in bo narodnim manjšinam rada nudila popolno narodno življenje. Pač pa bo sicer vodila samostojno zavestno nacionalno politiko. Glavna naloga vlade bo vzpostavitev zopetne popolne svobode. Vlada bo tudi z vsemi silami podpirala narodno gospodarstvo, to pa še, kakor doslej, na kapitalistični podlagi.

V državnem proračunu se bo izvedlo največje štedenje. Znižanje bančne obrestne mere, reorganizacija vsega kredita in ureditev vprašanja zunanjih dolgov, to bodo prve smernice gospodarske politike nove vlade. Kmetijstvo se mora izkoptati

iz dolgov, delavstvo pa se bo čim prej skušalo zaposliti, da bodo tako vsake brezposelne podpore nepotrebne. Polagoma se bodo razprodala tudi vsa državna podjetja.

OBSODBA IZDAJALCA.

LJUBLJANA, 12. oktobra. Včeraj je bila izrečena javna sodba v procesu proti 26-letnemu tržaškemu beguncu Marianu Pangosu, ki je pribežal pred dvema letoma iz Italije v Jugoslavijo in se predstavil v svojih izjavah kakor narodni mučenik. Uslužben je bil pri ljubljanski policiji nad leto dni. Med razpravo je bilo dokazano, da je Pangos pošiljal preko ljubljanskega italijanskega konzulata fašističnim oblastim v Italiji imena beguncev iz Julijske Krajine, zlasti pa akademikov, in so zaradi tega sodniki teh beguncev, ki so ostali v Italiji, trpeli neizmerno trpinčenje in preganjanje. Večinoma so bili aretirani in obsojeni na dolgoletno ječo. Radi teh svojih izdajalskih dejanj je bil Pangos obsojen na 3 mesece strogega zapora, po odsluženi kazni pa bo izgnan iz naše države.

TITULESCU PRI HERRIOTU.

PARIZ, 12. oktobra. Titulescu je na poti iz Londona v Bukarešto včeraj zjutraj prispel v Pariz. Dopoldne je obiskal ministrskega predsednika Herriota in z njim razpravjal o vprašanju rusko-romunskega nenapadnega pakta

Poglavje o obrtnih vajencih

ODKOD SE JEMLJEJO?

Gospod urednik, ne morete si misliti, kako sem se razveselil dopisa mariborske narodnjakinje v »Večerniku« na dan nesrečnega plebiscita. Kakor je videti, je vendarle začelo leteti seme, ki ste ga vrgli v že napol posušeno narodno polje. Klobuk doli pred to Slovenko! Upajmo, da ne bo zadnja, ki je povzdignila svoj glas proti mariborskim nemškutaricam, in da bo njen apel: »Bojkot takim zagriženim sovražnicam našega jezika!« našel tudi plodonosen odmev v mariborskih družinah. Nikakor ne kaže, da pustimo započeto akcijo v nemar, dovolj dolgo že mirno gledamo to sramoto, v vsak kot posvetimo z gorečo bakljo. V obrambo narodnega značaja našega mesta stavim danes vprašanje: Odkod se jemljejo? Kdo? 1. Vsi tisti nemško govoreči mladi, brezposelni ljudje, ki celo leto zastavljajo pot pred magistratom. Celo leto je tam pravi nemški sejem, ki daje Glavnemu trgu močno nemško obeležje. Kdo so ti ljudje in odkod? 2. Nemško govoreči učenci in pomočniki mariborskih obrtnikov. Občevalni jezik vsakega mesta je tak, kakor ga govorijo otroci in delavci na ulici.

Ženska se rada potvarja, zato tudi govorjenje slovenskih žensk — poturic za narodni značaj mesta ne more biti merodajno. Mariborski otroci govorijo slovensko na ulici, naši mladi so torej prvi vtisnili Mariboru pečat slovenskega mesta. Bolj žalostno pa je stanje našega obrtnega naraščaja. Le ustavi se pri ka-ručni gruči delavcev, najsi bodo že državni, mestni ali privatni, povsod boš našel na nemškutarjenje, povsod na sovražne tujce, naši izučeni delavci in študiranci pa morajo držati roke križem in

gledati tujca za obloženo mizo. V Mariboru moreš slišati nemško govoreče peke, brivce, kleparje, ključarje, mizarje, delavce pri vodovodnih, plinskih, električnih, telegrafskih, radiotehniških in drugih podjetjih, z eno besedo: Berlin. Kaj naj še le rečemo k tovarnam okoli Maribora! Odkod se jemljejo ti ljudje? Pred nekaj dnevi sem slišal slovenskega steklarja, da na ulici nemško govori s svojim učencem (ni pa bil to g. Kovačič). Odkod je ta fant, si mislim, da mora njegov šef nemško z njim govoriti na ulici? Po štirinajstih letih bi moral vendar že vsak mlad človek vsaj toliko se priučiti državnega jezika, da bi razumel svojega slovenskega mojstra. Prosim, mojster govori učencu na ljubo nemško! Ali si morete to idilo predstaviti z nemškim mojstrom in slovenskim učencem s slovenskim občevalnim jezikom?

Odkod prihajajo ti nemški vajenci v naše mesto? Kamor pridem, povsod moram poslušati nemško govoreče vajence. Kdo zalaga z njimi delovni trg? Tu se še le vidi, kako živo potreben je vajeniški dom v Mariboru. Ljubljana ga že pripravila, tisočkrat bolj potreben pa je v Mariboru. Ali so obrtne organizacije in njih referenti samo za dobrobit mojstrov? Ni dvoma. Dejstvo je pa, dokler obrtna mladina ni zavedna, tako dolgo ni naša in dokler ni naša, je narodni značaj Maribora samo prepleškan. Kakor učitelj v šoli smoteno vrši veliko svojo narodno misijo, tako jo naj izpopolnjuje dalje slovenski obrtnik, oziroma naj jo dovrši. Šola in obrt naj si podajata roko, in Maribor bo tudi v srcu naš, in to kljub nemško govorečim — Slovenkam.

Sokolstvo

Meddruštvene tekme v lahki atletiki

Privedi za vsa mariborska sokolska društva v nedeljo 23. tm. društvo Maribor matica na svojem letnem telovadišču. Tekmovali bodo člani, članice ter moški in ženski naraščaj v poljubnih panogah, in to v vseh metih, skokih in tekih do 100 m. Točna zadevna navodila bodo dobila še društva.

Sokolska četa Sv. Marjeta ob Pesnici privedi v nedeljo 16. oktobra 1932 svoj letošnji javni nastop. V smislu sklepa zadnje odborove seje napravimo ob tej priliki izlet peš k Sv. Marjeti in se zberemo ob 1/3. uri pred kavarno »Evropa« nasproti glavnega kolodvora, od koder odidemo točno ob določeni uri.

Udeležba v civilu z znakom je za članstvo in naraščaj matičnega društva obvezna. Prosim ostala mariborska Sokolska društva kakor tudi prijatelje Sokolstva, da se nam priključijo. Zdravo! Sokolsko društvo Maribor - matica.

Sport

ISSK Maribor povabljen v Beograd.

Beogradska nogometna podzveza je povabila našega prvaka v Beograd, kjer bo nastopil dne 1. decembra proti II. reprezentanci mesta Beograda. Tekma se bo odigrala kot predtekma k medmestni tekmi Beograd:Zagreb.

Lep uspeh Mariborčana v Ljubljani.

V Ljubljani je v nedeljo priredil SK Ilirija gozdni tek na 10 km, katerega se je udeležil tudi lanski zmagovalec Grmovšek (Maraton) iz Maribora. Izredno težko progo, ki je bila izvedena po Rož-

niku, je pretekel v dobrem času 14 sekund pred drugim plasirancem. Z nedeljsko zmago si je Grmovšek priboril v trajno last prehodno darilo SK Ilirije, katero si je osvojil že lani.

Rokoborbe za prvenstvo Balkana

bodo v Carigradu 3. in 4. novembra t. l. Sodelovali bodo Turki, Grki, Romuni, Bolgari, Albanci in Jugoslovani.

Medklubiški odbor LNR, službeno.

V nedeljo 16. t. m. se odigra v Mariboru naslednji tekmi: Ob 13.30 pokalna tekma SK Ilirija mladina:ISSK Maribor mladina; ob 15. prvenstvena tekma SK Ilirija I:SK Rapid I. Obe tekmi na igrišču ISSK Maribora. Službujoči odbornik g. Cilenssek. Tajnik.

Ali bo Francija izumrla?

O priliki otvoritve XIV. demografskega kongresa v Dijonu v Franciji je predsednik demografskega sveta Boverat govoril o znanstvenih sklepanjih o bodočnosti francoskega prebivalstva. Izjavil je, da se dá brez pretiravanja domnevati, da se bliža Francija neizbežno velikim in težkim časom. Pojavile se bodo velike težave ne le v primeru, če bi se odstotek rojstev premalo zvišal,

Bolj belo ko sveže zapadli sneg...

... postane Vaše perilo, če je perete s preiskušanim ALBUS-terpentinovim milom.

Razkrajajoča moč terpentina, spojena z močno penecim se ALBUS-milom daje idealno pralno sredstvo ALBUS-terpentinovo milo.

temveč tudi v primeru, če se ne bo odstotek umrljivosti pri ženskah pod 50. letom starosti znatno znižal. Z ozirom na današnji položaj se računa, da bo padlo število francoskega prebivalstva do leta 1980. za nad 11,700.000 duš, kar da 29%. Število otrok pod 9. letom bo leta 1980. manjši za 57%, število odraslih med 20. in 34. letom za 43%, še bolj pa bo padlo število ljudi nad 60. letom starosti. Po mnenju Boverata je omejevanje padanja števila prebivalstva matematično nemogoče brez naraščanja porodov.

Zavod za umeten dež.

V Moskvi je bil nedavno ustanovljen poseben zavod za umeten dež in je v tiralna sovjetska vlada v ta namen že znesek 700.000 rubljev. V zavodu se bodo učenjaki bavili s poskusi, kako bi s pomočjo elektrike vplivali na atmosfero in izzivali umeten dež. S pomočjo rentgenskih cevi bodo pošiljali v atmosfero žarke z napetostjo 75.000 voltov. Prvi poskus z dvoje cevmi, ki sta bili postavljeni ob odprtem oknu laboratorija, je uspel izvrstno. Z njuno pomočjo je bila povzročena gosta megla, ki je popolnoma pokrila park, v katerem je zavod nameščen.

Dr. Maks Kovačič:

Dr. Miroslav Tyrš

(Predavanje v Ljudski univerzi).

Tyršovo razsežno publicistično delovanje na polju upodablajočih umetnosti, odlično mesto, ki si ga je priboril s svojim kritičnim umeštvanjem, zasluge za umetnostno okrasitev Narodnega gledališča — pri čemer je Tyrš tudi izdatno sodeloval — ter za razvoj in priznanje sodobne češke umetniške generacije, bogato poznanje umetnostne zgodovine in samostojno, bistro opazovanje ter lastna sodba — vse to je postavilo Tyrša na častno in odgovorno mesto, na stolico za umetnostno zgodovino na praškem vseučilišču.

Sen Tyrševe mladosti se je izpolnil. Pošteno, vseživljensko delo je dovedlo Tyrša na viden položaj. »Poznal nisem nikoli večjega cilja svojih stremljenj in vendar sem bil trdno prepričan, da ne zaidem nikoli... Izgubljen človek — je vse govorilo. Jaz pa sem čakal v zaupanju na to, kar me čaka.« Tako je zapisal Tyrš sam o sebi. Najvišja mesta, kjer je mogel vzgojno učinkovati i na široke mase (kot sokolski voditelj) in na bodočo inteligenco (kot vseučilišni profesor), je dosegel Tyrš kot rezultate svojega poštenega prizadevanja in svojega vztrajnega dela. Prosti vojak v vrstah bojevnikov za interese drage domovine, ka-

kor se je Tyrš sam nazival, demokratiški delavec, ki je vse svoje sile postavil v službo celote, ne da bi zato zahteval plačilo ali slavo, je postal voditelj svojega naroda in tvorec narodnega programa.

Kot takega ga štejejo češki zgodovinarji v vrsto onih mož, ki začenja z Dobrovškým, prehaja preko Šafařka in Jungmana k Palackému ter Havličku Borovskemu, a zaključuje jo prezident ČSR, dr. T. G. Masaryk. Če so moške pred Havličkom pokazali češkemu narodu njegov preteklost in predočili pot v bodočnost, tedaj je bil Havliček oni, ki je začel borbo za boljšo bodočnost — kot novinar. Neglede na to, da mu je bilo usojeno le kratko življenje, je bil on pač glasnik, ni pa še bilo njih, ki bi naj tvorili vojsko za izvojevanje lepše bodočnosti. Ves narod, izvzemši morda razmeroma maloštevilno izobraženstvo s še manjšim številom voditeljev, je bil radi posledic bitke na Beli gori tako splašen, da ni niti mislil na to, da bi se mogla doseči lepša prihodnost iz lastnih moči. Vsi, i voditelji i v veliki meri tudi ljudstvo, so se pač zavedali, da so češke pravice poteptane, da je jezik prisiljen k molku, da je izobrazba dosegljiva le v tujem vzdušju, vsebujočem v sebi nevarnost narodnega odpadništva, ter da je v javnem življenju v poplavi tujstva poplajeno vse, kar je češkega izvora. Ni pa bilo sile, ki bi mogla z uspehom kljubovati nasilju in moči, bilo ni odločnosti,

a zlasti je manjkalo dovoljnega števila kremenitih mož ter trdnih značajev. Manjkalo je pač tudi ljubezni do domovine in zavesti častne dolžnosti do narodne celine. Vse je klicalo zato po voditelju, ki bi znal uničiti in paralizirati otrovni in razorni tujski vpliv na telo in narodni duh, po vodniku, ki bi zlasti znal zbuditi k novemu življenju do brezbriznosti otopelo, nezaupno in neodločno ljudstvo.

Bilo je treba voditelja širokega razgleda, odločnega in obdarijenega, z nadčloveško stvariteljsko močjo, voditelja, ki bi znal vzgojiti slabokrvne postave v kremenite in smeke junake ter iz ostrašenih značajev napraviti pogumne, nezlomljive karakterje. Takšnega voditelja se je izkazal Tyrš in Sokol, katerega je ustanovil, je imel biti vzgojni milje, v katerem je iz najčistejših vrelcev izviral sila zdravega življenja in kjer bi se naj s polnim uspehom gojile lastnosti, usposablajoče človeka za navdušenje in dajajoče mu voljo do zmage. Da je Tyrševa zasnova bila pravilna ter učinkovita, je dokazala svetovna vojna: pretežna večina češkoslovaških legionarjev je izšla iz vrst sokolskih.

Tyrš je trdno veroval v dosego narodne in politične svobode. Toda v tem v političnem oziru še ni videl vsega; njegov politični ideal se stavi marveč na visoko stopnjo idealizma. Tyrš je samostojno narodno državo predvideval, ali

ni je smatral za cilj radi nje same, nego je videl v njej le najlažjo možnost, da se narod povzpne k človeškani svobodi. Po doseženju samostojne državnosti ne sme — po Tyrševih besedah — nastati mrtva tišina. Treba je iti namreč naprej na poti skupnih višjih stremljenj, da bi narod ne zapadel v sebičnost. Orožje proti materializmu pa mu je »gojitev najvišjih duševnih interesov, ki dajejo poroštvo za zdravost in enakomernost vsega družabnega ustroja, kateri bi se moral nujno nraštveno pokaziti, ako bi ga obvladovalo vedno širje stremljenje po gmotnem pridobivanju, četudi bleščemo po svojem sijaju«.

Ako se malo bolj pogledimo v ta Tyršev nazor o smislu narodnostne samostojnosti, moramo ugotoviti, da temelji i ta nazor — kakor skoro vse pri Tyršu — na visokih etičnih vidikih. Po etičnih vidikih je usmeril naloge in namen države kot tvorbe celote, obstoječe iz posedincev. Da pa bi mogla biti ta celota dobra, zato je hotel tudi posedince imeti vzgojene visoko etične. Kot lastnosti namreč, ki bi se naj dosegli s sokolsko vzgojo, je označil: treznost, skromnost, nesebičnost, lastna disciplina, točnost, zanesljivost, neutrudnost, neprestani napredek, discipliniranost, ljubezen do bližnjega; te lastnosti naj tvorijo nraštven karakter. Kot član človeške družbe se naj poedinec nauči podrežati se celoti, živeti v družbi in delati za njeno korist.

(Nadaljevanje sledi)

Pietre Loti: Lotijeva ženitev

Roman 22

Naslednjega jutra sva se že s prvo zoro odpravila dalje...

Pokrajina je postajala veličastna in vedno bolj divja. Šla sva po vznožju gore, po stezi s katere je bil prekrasen razgled na neskončno morsk gladino. Tu pa tam so se pokazali nizki otočki, porastli z nenavadnim rastlinstvom, s pandanusi predpotopnega izgleda, z gozdovi podobnimi preostankom iz davno minole lijaške dobe. Nebo je bilo sivo in težko, kakor nebo izumirih obdobij; solnce je bilo napol zastrto z oblaki in je širilo po neizmernem Tihem oceanu bledosrebrne žarke...

Od časa do časa sva prišla v vasi, skrite pod vitkami palmami, videla podolgovate kočice, pokrite z dračjem in listjem in resue Tahičane, ki so bili kakor zamaknjeni v svoje polusanje. Vide-la sva tetovirane starce s pogledi podobnimi pogledom sfing in nepremične kakor kipe. Vse to je bilo tako nenavadno in divjaško, da je dvigalo domišljijo do komaj slutelih višin...

Kako zagonetna je usoda teh polinezjskih ljudstev, ki izgledajo kakor pozabljeni ostanki primitivnih ras, ki žive v negibnosti in premišljevanju in polagoma izumirajo radi dotika s kulturnimi

plemeni ter jih že v bližnji bodočnosti sploh ne bo več na svetu...

XI.

Na polovici pota v Papeuriri, v bližini naselbine Marae, se je Rarahu nenadoma presenečena in zadivljena ustavila...

Prišla sva bila do ogromne pečine, ki se je dvigala s pobočja gore in je bila vsa posejana s pticami. — Cela velika naselbina sivih lastavic jo je bila pokrila s svojimi gnezdi. Te živahne živalice so letale v jatah in so se zaradi najinega prihoda nekoliko vznemirile ter bodrile druga drugo s čvrčanjem in žgolenjem.

Starim Tahičanom so bile te male živalce »varue«, duhovi, duše pokojnih, za Rarahu pa so bile brezštevila ptičja družina. Zanj, ki jih še nikoli ni bila videla v takem številu, je bilo to nekaj novega in nenavadno lepega in srčno rada bi bila ostala več časa pod ono veliko pečino, poslušala njihovo žgolenje in ga opomašala.

Idealna dežela bi bila po njenem mnenju tista, ki bi bila polna ptic in kjer bi jih človek ves dan poslušal, kako pojo po vejevju grmovja in dreves.

XII.

Tik pred naselbino Papeuriri sva srečala Teharja in Tiahui, ki sta nama prihajala naproti. Ko sta naju zagledala, sta se silovito razveselila. Viharino in zares iskreno pozdravljanje je med prijatelji na Tahitiju stara in povsod udomačena navada.

Ta dva dobra mlada človeka sta preživljala še svoje medene tedne, kar je na

Oceaniji zelo prijetno, kakor pač sploh povsod. — Oba sta bila zelo ljubeznjiva in neskončno gostoljubna. Njuna kočja je bila čista in lepo urejena — uprāv klasična do najmanjših podrobnosti. — V njej sva našla veliko posteljo, pokrito z belimi asurami in obkroženo z domačimi zaveseami iz raztegnjenega in zmečkane-ga lubada papirovca, ki je bila že urejena in pripravljena zame in za Rarahu.

V Papeuririju so naju sprejeli zelo lepo in tam sva preživela nekoliko srečnih in veselih dni. Zvečer je pa bilo hudo. V mraku sem občutil samoto in divjino kraja, dasi so gostitelji storili vse, kar so mogli, da bi mi ustregli in me razveselili. Ponoči, ko so se iz neznane daljave oglašali glasovi piščalk iz trstike ali trobent iz školjk, sem čutil vso silno razdaljo, ki me je ločila od domovine in neko neobrazložljivo občutje mi je boleče stiskalo srce.

Tiahui je prirejala nama na čast veličastne gostije, na katere je vabila vso vas; jedi so bile mnogoštevilne; pod travo pečeni prašiči, sadje itd. Potem so sledili plesi, nastopi, spevi himen...

V Papeuriri sem prišel opravljen po tahitsko, bos, oblečen v belo srajco in narodni pareo. Nič me ni oviralo, da se kdaj pa kdaj ne bi počutil kakor domačin in prečesto sem si tudi iz srca želel, da bi zares bil Tahičan. Bil sem nevoščljiv Tiahui in Teharju za njuno mirno srečo. V tej družbi, ki je bila njena, je bila Rarahu bolj odkrita, naravnejša in lepša:

bila je vesela, razigrana deklica z apriškega potoka Fataua. V njej se je spet prebudila vsa lepa nekdanja naivnost in takrat mi je prvič padlo na pamet, da bi bilo morda posebno dražestno, če bi odšel z njo v kak popolnoma osamljen kraj, na najbolj oddaljeni otok Pomarinega kraljestva in živel tam z njo kakor s svojo edino pravo ženo. Ah, biti mrtev za vse, za ves vesoljni svet — kako lepo, kako omamno bi bilo to! Tam bi jo mogel ohraniti tako, kakršno sem jo ljubil, nenavadno in divjo, z vso njeno prirodnostjo in preprosto čistostjo...

XIII.

Leto 1872. je bilo eno najlepših v Papeu. Nikoli poprej in nikoli pozneje ni bilo tam toliko svečanosti, veselice in amuram.

Vsak večer je bilo vse kakor omamljeno. Ko se je pričela spuščati na zemljo noč, so se Tahitke okrasile s cvetjem; nagli udarci tamtama so jih vabili k plesu upa-upi; hitele so na plesišče razpletenih las, grudi komaj zakritih z muselinastimi tunikami in njihovi omamni jascivni plesi so trajali čisto do ranege jutra.

Pomare je dopuščala te saturnalijske prošlosti, ki so jih posamezni guvernerji zaman skušali prepovedati. Zanimale so malo kneginjo, ki je od dne do dne bolj slabela in hiralna in je nobena zdravila niso mogla ozdraviti, zato na dvoru niso izbrisali sredstev, samo da jo razvedre.

Krvava tragedija v Sarajevu.

V soboto zvečer se je odigrala na neki sarajevski ulici v bližini tobačne tovarne strašna ljubezenska tragedija. Na ulici sta se srečala 27letni nameščeneč humanitarnih fondov državnega železniškega ravnateljstva Bogdan Vasiljevič in njegova izvoljenka, 20letna Fanika Šnabova, ki je bila v spremstvu svoje matere, ki ni hotela o zakonski zvezi mladih dveh ničesar slišati. Med njimi je nastal kratek prepir, med katerim je Vasiljevič svojemu dekletu vrnil fotografijo. Komaj pa sta se mati in hči oddaljili nekaj korakov, se je Vasiljevič obrnil in oddal iz avtomatičnega samokresa za njima več strelav. Dočim je zadel dekletu en strel in jo lahko ranil, so njeno mater zadele smrtonosne tri krogle. Preden so mogli pasanti priskočiti k napadcu, si je tudi Vasiljevič pognal kroglo v glavo in obležal na mestu mrtve.

Kongres jugoslovanskih pevskih zvez.

V nedeljo dopoldne je bil v Beogradu v dvorani pevškega društva »Stanković« kongres jugoslovanskih pevskih zvez. Kongres je otvoril vseučiliški profesor dr. Rihard Novak. Pri volitvah nove uprave se je razvila burna debata, ker je hotela ostati dosedanja uprava na svojem mestu. V novo upravo so bili nato izvoljeni kot predsedniki Joca Lalošević iz Sombora, Milan Bogdanović iz Beograda, dr. Juraj Korenić iz Zagreba

in dr. Anton Švigelj, predsednik pevškega društva »Ljubljanski Zvon« iz Ljubljane. Podpredsednik je Mihajlo Vuk Dragović, tajnik pa Aca Jovanović. Ob koncu je bilo sklenjeno, da bo prihodnji kongres v Subotici.

»Trideset let na zlatem severu«.

Knjiga češkoslovaškega avtorja Jana Welzla, ki jo je newyorški literarni klub izbral kot najboljšo knjigo, izdano v Ameriki v mesecu juliju letošnjega leta, je dosegla ogromen uspeh. Welzl je preživel 30 let na Alaski in v Severni Sibiriji, kjer je postal tudi vodja eskimskega plemena. Po svoji vrnitvi na Češkoslovaško je v družbi dveh mladih brnskih književnikov napisal knjigo, v kateri je podal svoje bogate spomine in jo krstil z naslovom: »Trideset let na zlatem severu«. Knjiga je bila takoj prevedena skoro na vse večje jezike, med drugimi tudi v japonščino in esperanto. V New Yorku je knjiga dobila nagrado 10.000 dolarjev. V Chicagu pa je izdalo istčasno neko veliko založništvo v angleščini epsko pesnitev slavnega češkega pesnika Jaroslava Vrchlickkega »Satanela«.

Otroška usta.

»Torej si res veseš, Tonček, če pridem k vam?«

»Pa še kako! Kadar pridete vi striček k nam na kosilo, skuha mamica vedno mnogo boljše.«

Iščemo mladega spretnega pakerja!
Osebnе prijave Gregorčičeva ulica 24, pritličje, v soboto od 10. do 12. ure predpoldne. 3386

Iščem 13 do 14 letno deklico.
Ponudbe pod »Lahko opravilo« na upravo »Večernika«. 3375

Praktikantinja
ali praktikanta za inkaso in pisarniška dela sprejemamo takoj. Ponudbe na upravo pod »Kavcija«. 3371

Lepo opremljeno sobo
s uporabo kopalnice takoj oddam. Naslov v upravi »Večernika«. 3372

Miss Edith Oxley,
diplomirana na univerzah Cambridge in Paris, se priporoča kot učiteljica za angleški in francoski jezik. Prevzame tudi prestave v teh jezikih. Gregorčičeva ulica 12/II. Vprašati od 12. do 14. in od 19. ure naprej. 3256

Natakarica pridna in poštena.
vajena vseh del išče službo. Cenjene ponudbe na upravo »Večernika« pod »Takoj«. 3379

Iščem samostojnega gospoda ali damo
v sobo s štedilnikom, ki mi lahko posodi 4—5.000 Din. Vračal bi mesečno. Naslov v upravi »Večernika«. 3377

Lepo masivno spalnico
z vložki in madracami, rdeče plišaste odeje in druge stvari zelo poceni na prodaj. Ruška c. 29. 3374

Lepo, dobro ohranjeno lisičjo bojo
prodam. Vprašati od 12. do 2. v Prešernovi ulici 19. 3101

Vsakdo,
ki je član posmrtnega zavarovanja »Merkator«, se naproša, da pošlje svoj naslov in številke sprejemnega lista na: Ivan Kovačič, Maribor, Koroška cesta 10. 3343

Skoraj novo čelo na prodaj
za polovično ceno. Naslov v upravi »Večernika«. 3388

Prodaj štedilnik
in rabljeno žensko kolo. Vprašati pri g. Spes, Krčevina 7. 3389

Gospode sprejem v celo dobro oskrbo.
Rotovski trg 8 I, vrata 2. 3376

Vam povem
najbolje kupuje
je za vas tozko za
sluzni denar v modni
in konfekcijski trgovini

J. LAH MARIBOR
OLAVTRG

UGODNO KUPITE

raznovrstne ostanke po Din 6-, 7-, 8-meter

za birmance, ženine in neveste

dobro in poceni v **TRPIN-OVEM BAZARJU**
Maribor,
Vetrinjska ulica 15 3345

Velika dražba pohištva!

V ponedeljek, dne 17. oktobra bo v dvorani Zadrufne gospodarske banke velika javna dražba konkurzne mase Ane Mazorane, kakor pohištva, preprog, slik, namiznega orodja itd. Predmeti se zamorejo v soboto dne 15 in nedeljo dne 16. oktobra od 9. do 15. ure v navedeni dvorani ogledati. Dražba prične 17. oktobra ob 9. uri in se istega dne ob 14. uri ter po potrebi še prihodnji dan ob 9. uri nadaljuje. 5385

Priporočamo

Ovčjo voljno za pletenje
znamke »Labud«
priznana izdatno pri uporabi.

»Kluft« volna 10 dkg Din 12-
4kratno zvita, skoro neraztrgljiva, posebno primerna za kratke nogavice, palčnike in dokolenice.

»Teka« volna za jopice 10 dkg D 18-
4kratno zvita, eno in večbarvna, za puloverje in jopice zelo pripravna.

»Friesia« 5 dkg Din 9-
2kratno zvita, v vseh modnih barvah. Izdatna volna za bluze, čepice itd.

»Srebrni labud« 5 dkg D 12-
dvakratno zvita, svilen se blesčeča, za otroške obleke, čepice, zelo mehka in prijetna.

Novi zvezki za pletenje so dospeli!

C. Büdefeldt, Maribor
Gospoška ulica 4.

AUTO-PNEUMATIKA
SVETOVNE ZNAMKE

PIRELLI

V ZALOGI V VELETRGOVINI
M. OSET, MARIBOR
GLAVNI TRG